Szerelem hava

Fülöp János könyvéről

Úgy látszik, „Makra-komplexusról" is beszélni lehet a legújabb magyar irodalomban. *Kertész Ákos* nagy regénye, a hatvanas évek második felében ismét régi magasába lendült magyar irodalom folytonosságát a hetvenes évek elejére átmentő, ma már (többékevésbé) utolsó mohikánnak is tekinthető műve lám, termékenyítő erővel szolgál friss alkotásokhoz. Azt persze nem tudni, utánérzésről van-e szó, vagy valami másról: mindenesetre valószínű, hogy a *Szerelem hava* több Makra-imitációnál — és kevesebb eredeti társadalmi-etikai kérdéskomplexumokat nagy formátumban hordozó regénynél.

Az alaphelyzet, mondhatni, jellegzetes: a nevelőszülőktől a munkásmozgalom által „kiemelt", a pártapparátusban dolgozó fiatal nő, Buházi Anna sorsában a művészemberek eredetiségét archetípusként megelevenítő, szimbolikus nevű Konok Andrással történt találkozás — a szerelem emberi minőséget alakító, a régi normákat újakká változtató próbájává válik. Régi igazság, az igényes szerelmekben alapkövetelmény, amit a Makrában Vali így fogalmaz meg: a másik emberből csak annyi az enyém, amennyit változtatni tudok rajta. A Szerelem havában, ebben a feminizált Makra-szituációt felmutató regényben ez az elv úgy érvényesül, hogy Anna végül — végső soron Konok Andrásnak a hivatalos apparátcsik-szemlélettel olykor igen csak ellentétes, afféle „szabadelvű entellektüel" világképének hatására — lemond korábbi állásáról, és szerelmük gyümölcsével méhében „visszavonul", erőteljesen megváltozva. Kérdés viszont, hogy valójában neki erre — éppen neki! — szüksége van-e? Hiszen Anna eszköz, pozitív törekvéseknek és szűk látókörű akcióknak egyaránt hasznos „húzóembere". Angi Vera más irányba fejlődött unokahúga, a negyvenes évek végétől a hatvanas évek elejéig terjedő magyarországi történelemnek — tudjuk — több szempontból kulcsfigurája. Igazából jelentéktelen a valóságban és jelentékeny erkölcsiségében, „elhanyagolható tényező" a (kitűnő érzékkel ábrázolt) Lapis Győző-féle főnökök, Dégenfeld-féle aktivisták és egyéb kisvárosi potentátok szemében — egyben viszont hősnője a tisztaságigénynek, az emberség tettpróbáinak.

Fülöp János sajátos, átgondolt és hatásos szerkezeti építkezéssel dolgozik: a történet minden lényegi pontja egy-egy hónap (fejezetcímek szerint a hősnő mindenkori „eszmei alapállását" kifejező kíváncsiság, csalódás, békesség stb. hava), s a cselekmény folyamatos időrendben előrevivő egységek mellé — múlt — párokként, motiváló-magyarázó kiegészítésekként — újabb, ezúttal már a korábbi múltat felidéző „havak"-fejezetek társulnak. (Mindez szójátékként egyesül a regény kereteként funkcionáló bevezetésben és befejezésben a topolyafa hóként szállingózó „havával".) E kettős kötésekkel operáló módszer kétségtelenül alapos, az ábrázolt korszakoknak a főhős szempontjából legteljesebb igényű átkarolást tesz lehetővé, viszont sajnálatos módon leszűkíti az ellenpólussá (emiatt sem) válni nem tudó szobrász izgalmas karakterét. Igaz, az író szemmel láthatólag hősnőjére koncentrál teljes erejével: ám az egyes szám első személyű elbeszélés folytonossága a feminin gondolkodás férfiíróknál csak *Németh László* esetében tapasztalt mély átélését tételezi föl — ez csak időnként sikerül. (Például Anna szabadságának idején a férfiközeledésre történő női reakciók jó lélektani érzékről tanúskodó fölerősítésekor.) Persze könnyű védelmet találni Fülöp Jánosnak Németh Lászlóval kapcsolatosan: erre a nagy íróra éppen egy másik nagy író, *Déry Tibor* mondta — állítólag —: „ennek a férfinak ováriuma (= petefészke) van."

Sajnos, követ bizonyos sablonokat a Szerelem hava. A szerelmi regények megismerkedés-típus szituációitól (ellenszenvből szerelem) egészen Anna életútjának némiképp sematizált elemeiig (nevelőszülők, cigányság, pártmunka, megközelíthetetlenség). Olykor hihetetlennek tűnik — mert nem eléggé megmagyarázott — egy korábbi férje által hűtlenül (diszidálással) elhagyott, a mozgalomba részben menekülő, részben ott energiát teljes hittel kiélni akaró nő tartása, cselekedeteinek teljes rugózatrendszere — a látható írói törekvések ellenére. Amennyire megkapó Konok András „szövege", ez a nem mindennapi szellemességgel és intellektuális fölkészültséggel ábrázolt figura egésze, annyira zavaróak olykor a fenti ellentmondások. Amelyek megléte ellenére viszont a szegedi tévéstúdió szerkesztőjének új könyve a szegedi irodalom jelentős eseményeként üdvözölhető.

(Magvető, 1981.)

Domonkos László

Hagyományok Tápén

Komaság

Gyermekkori cimboráskodásból szövődtek az egy életre szóló, őszinte barátságok, amelyek a felnőtt korban is megmaradtak. A lányok Tápén nem *mátkáztak*. A szó jelentése itt ma is szinte ismeretlen. Más vidéki emberektől ugyan hallottak róla, de a lány és a legény kapcsolatának vélték. A tápai lányok iskolahagyott korban választottak maguknak *lánycimborát*. Legtöbbször közösen, valamelyikük házánál vagy — nyáron — az utcán dolgoztak a gyékényben, közösen játszottak, később együtt jártak el a bálba is.

Névnapon, születésnapon virággal, apró ajándékkal kedveskedtek egymásnak. Mindenkor hasznos dolgokat vettek, mint a ruhára való csipkét, kézbe való kendőt, virágos bögrét. Mint legkedvesebb cimborák, többször szóban is nyilvánították egymás előtt: „De jó vóna, ha münk majd *komaasszonyok* löhetnénk!" A fiúgyermekek *suttyó* korban barátkoztak komolyabb szándékkal a hasonszőrű, hozzájuk lelkileg is legközelebb álló legénykével. Bandáztak. Ők ugyan nemigen dolgoztak együtt, sem a gyékényben, sem a gazdálkodásban, de mindig együtt játszottak a faluszéli *gyöpön*, a liba- és kecskelegelőn. Esténként az itatókút körül beszélgettek. Csakhamar kiderült, ki kinek a legigazibb cimborája. Ezután is bandáztak, sok időt töltöttek együtt, amikor is szóba került az életre szóló baráts-g. Mire reguta-orba értek, egymás értésére adták, hogy amikor leszerelnek és megházasodnak, *komák* lesznek. Ezentúl úgy is szólították egymást: kedves komám. Sok példa volt rá, hogy amikor a komák berukkoltak, az otthon maradt lányok még akkor is *összecimborálkodtak*, ha korábban nem voltak barátnők. Ugyanis tudták, hogy ha a legények leszerelnek, feleségek, komaasszonyok lesznek. Erre készültek is. A lakodalomban a legjobb cimborák voltak az *első kosszorúsok*, kardoslegények. Lánycimbora a menyasszonynak selyemkendőt, a legénycimbora a vőlegénynek zsákokat vett ajándékba. Amikor az új menyecske teherbe esett, születendő gyermekének kis ruhákat varrt, amibe besegített a komaasszonyjelölt is. A két család ezentúl főként a mezőgazdasági munkákban segített egymásnak. Amikor a gyermek megszületett, szinte mindennapossá váltak a komalátogatások. A komaságvállalásra még akkor is fölkérték tisztelettel egymást, ha az ebbéli kapcsolat már teljesen nyilvánvaló volt. A komaasszony legalább egy hétig vitt ebédet *gyerökágyas* cimborájának: csirkelevest és tyúkpaprikást, kis tányéron fánkot vagy palacsintát. Amit nem bírt megenni, azt az újdonsült apa fogyasztotta el. Az edények mosóvizét a *kevert*be öntötték. Keresztelőre, *csökre* akkor került sor, amikor az ifjú anya már elhagyhatta az ágyat. A keresztelő mindig jeles ünnepnek számított, még a legszegényebb családoknál is. A keresztszülők szép ajándékot vettek keresztgyermekük: ruhácskát és pólyatakarót, amely alatt vitték ugyanők a templomba, keresztelésre. Ők lettek a *víz alá tartó*, vagy *szentségös* körösztszülők. Ebéd közben belopakodtak a szomszédok, jóbarátok az ajtó elé és egy-egy, már használatból kiesett cserépedényt *odadurrantottak* a földhöz, hogy híres legyen a gyerek. A keresztszülőktől a gyerek egyéves korában kapott komolyabb ajándékot, ruhát, amelynek *korozsma* volt a neve. A régi tápai gyerekek a szentséges keresztszülőkön kívül több keresztszülője is volt. Híres bucsújáró helyeken „körösztölködtek" (Máriagyűd, Pécs, Radna, Szentkút, Mátraverebély stb.), ahonnan az újabb keresztszülő bucsús ajándékával (szentkép, rózsafüzér, gyertya, bögre) tért haza. A szülők a bucsús komákkal éppoly szoros kapcsolatban éltek ezután, mint a víz alá tartókkal, mely barátság és a komaság visszafelé is illett, vagyis kölcsönösen keresztelték egymás gyermekeit.

Ifj. Lele József

Segédüzem?

— 1951-ben traktorosként kezdtem a szakmát a gépállomáson — meséli *Balogh Lajos*, a mórahalmi Homokkultúra Szakszövetkezet műszaki fő-ágazatvezetője.

— Az élete egyeteme szigorúbb és keményebb valamennyi főiskolánál. Én tudom, azokban az években hány embernek készült ki a gyomra a gépen. Ötvenháromban szerelőiskolára kerültem, saját kínomon tanultam meg a szakmát. Az első, számomra máig legértékesebb kitüntetést 53-ban kaptam. *Erdei Ferenc írta alá.* Akkor, a Hoffer traktorral majdnem annyit szántottam, mint ma, sokkal korszerűbb gépekkel.

Úgy gondolom, ma méltatlanul kevés szó esik a gépállomásokról. Azt mondták akkor, le is járatták ezt a kifejezést, ezek a szocialista mezőgazdaság előretolt bástyái. Azok voltak. Aztán összevonták a mórahalmi gépállomást is, előbb a röszkeivel és a pusztamérgesivel, majd a kiskundorozsmaival. Elvittek innen mindent, csak a szín maradt. Később, a téeszszervezés után öten kerültünk vissza az egykori gépállomási társaságból.

Rettenetesen nehéz volt a kezdet: munkát kellett keresni, embereket szerezni hozzá, akik vállalják, hogy az iparnál rosszabb körülmények között, s talán kevesebb fizetésért is dolgozzanak. Mórahalomról sokan ingáztak Szegedre, ez egyetlen igazi vonzerő az volt, hogy helyben dolgozhatnak. Az ipari vállalatok — talán némi joggal — eleinte nem is vették komolyan a téeszeket. A melléküzemet öt-hat emberrel kezdtük, a Tisza Bútoripari Vállalat számára fémből bútoralkatrészeket gyártottunk. Amit az ipari munkával kerestünk, kedvezőtlenebb években a mezőgazdaság fejlesztésére kellett fordítani. Később füstcsövet kezdtünk el gyártani, eleinte 100—200 ezer, ma 6—700 ezer darabot. Idén például az ipari termelésből származó árbevétel megközelíti a 20 milliót. 80-ban is, 81-ben is iszonyatos jeget kapott az őszibarack. Hogy 80-ban mégis Kiváló Szakszövetkezet lettünk, abban az ipari termelésből származó pénznek óriási része van.

— S a gépek karbantartása?

— Itt a homokon a kvarc állandóan rongálja őket. A szakszövetkezeti kisgazdaságokban rengeteget járnak parcelláról parcellára, nehéz az üzemanyag-fogyasztást ellenőrizni. A cél kézenfekvő: megakadályozni, hogy a drága munkaeszközök tönkremenjenek, mielőtt megtérül az áruk.

A megelőző karbantartás alapjává az üzemanyag-fogyasztást tettük. Négyszáz liter üzemanyag elfogyasztása után kötelező a gép ellenőrzése, karbantartása. Belső használatra üzemanyagjegyet vezettünk be. Kap a vezető 400 liternyit, ha elfogyott, addig nem adunk neki újabbat, míg nem ellenőriztük teljesítményét.

— És ha sürgős munka van soron?

— Lehet ezt vannak csinálni. De azért vannak vitáink az agronómiával: őket csak az érdekli, menjen a gép, nem foglalkoznak vele, mi törik össze benne. Egyébként meggyőződésem, hogy ez másutt is így van: a termelőszövetkezetek első számú vezetői agronómiacentrikusak. *Dobó Szilveszter*, az itteni elnök valamikor maga is gépállomási agronómus volt. Abban, hogy a gépészeti ágazat a környezethez képest fejlett a szakszövetkezetben, neki is nagy része van. Igaz, sokszor kemény viták, hosszú érvelés után, de megkapja az ágazat a fejlődéséhez szükséges eszközöket.

— Sikeres embernek tartja magát?

— Azt hiszem, igen. De rengeteget áldoztam érte. Egy műszaki ágazatvezetőnek ma jó szervezőnek, képzett energetikusnak, tekintélyes vezetőnek, némiképp mezőgazdásznak és számviteli szakembernek kell lennie. Azonkívül meg kell tudnia fogni a szerszámot. Mert aki a gyakorlatban járatlan, az képtelen rendet tartani. Legnagyobb sikernek azt tekintem, hogy elfogadtak az emberek.

— Hogyan tudja ezt megcsinálni valaki, aki az egyetemről kerül ki a gyakorlatba?

— Ha van benne tehetség és ambíció, akkor is nehezen, és hosszú idő alatt. S csak akkor, ha szerencséje van, talál társakat, segítőket.

— Mit tanácsol annak, aki ma kezdené a fejlődést alacsonyabb szinvonalról?

— Hogy kösse föl a fehérneműt, mert nagyon nehéz dolga lesz. Különösen a kis szövetkezeteknek ellentmondásos a helyzete: nincs pénzük a karbantartás fejlesztésére, idő előtt elhasználódnak a gépek, csak a költségek növekednek. És ma sokkal nehezebb a helyzet, mint a hatvanas évek végén, a hetvenesek elején volt.

*

— Sok helyen csak kiszolgáló segédüzemágnak tekintik a gépészetet — mondja *Mészáros Tibor*, a Csongrád megyei tanács vb mezőgazdasági és élelmezésügyi osztályának gépészeti szakfelügyelője.

— Jellemző, hogy kit tekintenek úgynevezett fölső szintű vezetőnek: elnököt, főmezőgazdászt, főkönyvelőt. És hiába végeznek ma már szinte minden munkát géppel, hiába nőtt meg az energiagazdálkodás jelentősége, a műszaki vezető nem tartozik közéjük.

A városoktól távoleső, netán amúgy is gyengébben dolgozó téeszekből eljönnek a szakmunkások. Nehezen találnak felsőfokú végzettségű műszaki vezetőt is. Ha a kiképzett gépészmérnökök harmada a mezőgazdaságban helyezkednék el, az már nagyon jó arány lenne. A tárgyi feltételek is sok helyen hiányoznak: nincs olyan központi hitelforrás, amelyből a kedvezőtlen adottságú téeszek a gyors fejlődés reményében részesülhetnének.

Aránytalanul nagy a felelősség és szerteágazó a munka. Az agronómia hibáit nehéz elválasztani az időjárás hatásaitól, *a gépészek ilyesmivel nem védekezhetnek.* Anyagi és erkölcsi elismerésük nem áll arányban azzal, amit követelnek tőlük.

A megelőző karbantartás rendszere kevés helyen funkcionál megfelelően. Úgy tűnik, a magyar mezőgazdaság általános fejlődése mögött lemaradt a gépészet fejlődése. Vannak kivételek, jó példák, ahol főként az ágazatvezetők rendkívül önfeláldozó munkája eredményeképp megfelel a gépészet színvonala a követelményeknek.

— Maga is dolgozott a gyakorlatban, termelőszövetkezetben. Miért jött el?

— A harmadik év végén már idegcsillapítón éltem. Hihetetlenül felelősségteljes a munka, rengeteget kivesz az emberből. Anyagilag eleinte valamivel rosszabbul jártam, ma nagyjából ugyanannyi itt is a jövedelmem, mintha maradtam volna. De azóta fölszedtem húsz kilót, nyugodtan élek.

Tanács István

Ujjtörés — „szívességből"

Különös kéréssel fordult a vasvári Szabó Tibor fiatalkorú szombathelyi barátjához, P. Zs.-hez: néhány ellógható nap reményében törje el az ujját, cserébe szívesen eltöri ő is barátjáét. Délelőtt P. törte el Szabó egyik ujját, délután szerepet cseréltek, aztán mentek az orvoshoz, akinek azt hazudták: lépcsőről estek le, ajtó csapódott kezükre.

P. Zs. 1619, Szabó 2614 forint táppénzt vett fel jogtalanul. A Szombathelyi Járásbíróság súlyos testi sértésért és csalásért marasztalta el őket. A fiatalemberek tettüket beismerték, megbánták, de azzal védekeztek, hogy mindössze szabadnapokat akartak csinálni maguknak, nem volt céljuk a táppénzcsalás. Védőik azzal érveltek: a sértett beleegyezett a testi sértésbe, ez pedig kizárja a büntethetőséget. A bíróság azonban megállapította, hogy az ember testi épsége felett nem rendelkezik kizárólagos joggal, hiszen a társadalomnak egészséges, hasznos emberekre van szüksége. Az ilyen cselekmény azért sem engedhető meg, mert a sérültek gyógyítása is a társadalomra hárul.

P. Zs.-t nyolc-, Szabó Tibort öthavi, végrehajtásában háromévi próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztésre, valamint két-, illetve háromezer forint pénzbüntetésre ítélték, és kötelezték őket az okozott kár megtérítésére. A vádlottak és védőik enyhítésért fellebbeztek. Az ügyet másodfokon tárgyaló megyei bíróság az ítéletet most helybenhagyta, így jogerőre emelkedett.

Családi események

HÁZASSÁG

Vörös István és Kovács Judit, Székely János és Ambrus Julianna Piroska, Simon Mihály és Mészáros Katalin, Zaka István és Bajor Anna, Szécsi Gyula és Jaksa Irén, Benkő Attila és Fellinger Éva házasságot kötöttek.

SZÜLETÉS

Szilágyi Csaba Jánosnak és Török Rozáliának Csaba Péter, Várnai Kálmánnak és Kovács Máriának Ottília, Berta Zoltánnak és Kucsera Zsuzsannának Zsuzsanna Eszter, Paragi Ferencnek és Rúzsa Rozáliának Ferenc, Birling Józsefnek és Pintér Zsuzsannának Gábor József, Jády Lucián Józsefnek és Tücsök Zsuzsannának Gergely, Kapás Mihálynak és Zádori Rozáliának Judit, Szabó Istvánnak és Bárdos Eszter Erzsébetnek Balázs, Lajkó Pál Istvánnak és Söreghy Ildikó Annának Pál Bendegúz, Bakos Józsefnek és Gémes Erikának Gábor, Szabó Tibor Lajosnak és Bognár Ilonának Roland, Leichter Gusztáv Józsefnek és Leichtenberger Ellen Margitnak Enikő, Szaniszló Péternek és Krisztin Juliannának Máriának Norbert, Buri Istvánnak és Fekete Máriának Róbert István, Gyöngyösi Istvánnak és Takács Máriának Róbert István, Korom Ferenc Lajosnak és Almásy Gizellának Szilvia, dr. Sipos Zoltánnak és Kertész Ágnes Évának Ádám, Kis Jánosnak és Tóth Anna Máriának György, Sódar László Mihálynak és Vénusz Emese Etelkának Emese, Nehmez Aziz Souleimann-nak és Laczkó Erzsébet Etelkának Diána, Szekeres Zoltánnak és Takács Mária Margitnak Mária, Orosz Józsefnek és Szabó Mária Annának Balázs, Hajdú Jánosnak és Horváth Magdának Éva Erika, Szécsi Józsefnek és Sánta Rozáliának Attila, Tápai László Albertnek és Forrai Marianna Juditnak László Norbert, Somogyi László Józsefnek és Farkas Máriának Gábor, Juhász Ferencnek és Csipak Mária Irénnek Gábor, Komáromi Istvánnak és Szabó Erzsébet Piroskának Beáta, Kőhalmi Ottónak és Bognár Irén Évának Dénes András, Farkas Imrének és Molnár Máriának Nikoletta, Kuczora Péternek és Lengyel Györgyinek Kata Emese, Dodog Lászlónak és Szögi Juliannának Nikolett, Szénási Zoltánnak és Pap Jolán Éditnek Márton, Nagy Károlynak és Molnár Máriának Károly, Szűcs Ferencnek és Csélédes Gizellának Ferenc, Pellek Lászlónak és Bajusz Ilona Rozáliának Borbála, Horváth Gábornak és Müller Veronikának Gábor, Gémesi Lászlónak és dr. Nagy Erzsébetnek Márk, Sebők Istvánnak és Szögi Julianna Rozáliának Gyöngyi, Simon Istvánnak és Molnár Erzsébetnek István, Sustik Ferencnek és Viczián Évának Réka, dr. Karaman Miklós Attilának és Kiss Judit Irénnek Attila Ferenc, Kiss Jánosnak és Molnár Éva Zsuzsannának Henriett, Hornyik Lászlónak és Sipiczki Ilonának Ádám Bence, Bernáth Jánosnak és Zseller Mária Teréziának Ildikó Szabina, Hegyközi Ferencnek és Kornis Gabriella Viktóriának Gábor Ferenc nevű gyermekük született.

HALÁLOZÁS

Horváth Ilona, Bakró András, Gerle Sándorné Beer Mária, dr. Csiszár Imre, Kaza Lőrinc Lajos, Forró Balázs Péter, Kasza József Mihály, Haska Piroska, Bárdi Lászlóné Józsa Margit, Adorjányi Béla, Szögi Józsefné Berta Piroska, Stehli Istvánné Budai Veronika, Patkós György János, Emmer Pálné Deák Anna, Gulyás Györgyné Szijártó Ilona, Fazekas Ferenc, Hibik Józsefné Broczky Karola, Kraszkó György, Szabó Ernő, Fürtön József, Miklós Andrásné Nagy Rozália, Rövó István, Juhász-Dóra Mihályné Kály-Kullai Viktória, Boros Mihályné Király Rozália, Paragi János Istvánné Péter Etelka, Szekeres Ferencné Négyökrű Anna, Turdéli Sándorné Nagy Piroska, dr. Berecz Árpádné Merksz Mária Elvira, Niederkirchner László, Vig Sámuelné Kotormán Julianna, Adorján Istvánné Klinkó Katalin, Zakar István meghalt.